

SLYŠÍCÍ DĚTI NESLYŠÍCÍCH RODIČŮ – CODA ORGANIZACE

V následujícím článku se dozvíme něco více k tématu „slyšící děti neslyšících rodičů, tzv. CODA“ a také o organizacích, které CODA sdružují, a o akcích, které slyšící děti neslyšících rodičů pořádají. Jak je to v zahraničí a jak je to u nás?

NA ÚVOD

„Někdy jsem plný hněvu, bezmoci a podobných pocitů. Například když s někým mluvím o svých rodičích. Nemůžu po lidech ale chtít, aby tomu rozuměli, a možná, že ani nechtějí. Připadám si, jako bych rodiče předhazoval vlkům. Tím myslím naše sousedy a své přátele. Až doposud jsem si to neuvědomoval, ale skutečně je svým způsobem nenávidím. Nenávidím je proto, že se na to nikdy nezeptají... Jen tak prohodit, ten znakový jazyk je ale krásný, nebo nejsou ti tvoji rodiče úžasní? To opravdu nedělá mnoho lidí. Je to tak vzdálené jejich životu. Můj život, má rodiče, to vše je slyšícím lidem vzdálené...“ (Preston, 1996, s. 45).

Mnoho slyšících lidí, kteří vyrůstali či vyrůstají v neslyšících rodině, sdílí podobné pocity frustrace, až vzteku, když se pokouší o vysvětlení toho, co to je hluchota, jací jsou jejich neslyšící rodiče, jak se jejich rodiče naučili číst či řídit auto. Jak je možné, že mají slyšící děti a jak je – slyšící potomky – naučili mluvit... A naopak: „Když jsme byli v klubu neslyšících nebo samy se sestrou, nepotřebovaly jsme se o našich bavit. A se slyšícími jsme se o tom bavit nechtěly. Oni byli ti, kdo nám všěpovali, že jsme jiní.“ (Preston, 1996, s. 50).

Podle Prestona (1996) je pro slyšící potomky neslyšících rodičů společná „dvoznačná identita“ – mluvenou řečí se identifikují se slyšícími lidmi, komunikací ve znakovém jazyce s rodiči a s ostatními neslyšícími se začleňují do světa neslyšících. Liší se tedy od majoritní společnosti slyšících, protože bez potíží komunikují s neslyšícími, a liší se od svých neslyšících rodičů, protože mohou mluvit a slyšet. To je může utvrzovat v domněnku, že jsou výjimeční, ale zároveň mohou pocívat, že k nikomu nepatří.

V úvodu jsem si dovolila citovat ukázky z rozhovorů se slyšícími potomky neslyšících rodičů, které jsou součástí knihy Paula Prestona (*viz seznam použité literatury v závěru článku – pozn.red.*). Tento autor má sám neslyšící rodiče a ve své publikaci se zabývá pocity lidí, kteří vyrůstali v neslyšícím prostředí. Na tomto místě je nutno podotknout, že ne všichni slyšící potomci neslyšících

rodičů sdílejí stejné zkušenosti a vnímají své dětství a rodinu jako něco odlišného. Mnozí z nich kladou důraz na to, že své rodiče a jejich hluchotu berou jako normální stav. „Mí rodiče mě milují proto, že jsem jejich syn, ne proto jestli jsem slyšící či neslyšící. Hádáme se, protože je to můj otec, ne proto, že by byl neslyšící.“ (Preston, 1996, s. 59).

K tomu, abych se začala zabývat myšlenkou CODA (jedná se o zkratku názvu organizace Children Of Deaf Adults a označuje seskupení slyšících dětí neslyšících rodičů) a příslušností k této skupině lidí, mě přivedla především reakce neslyšících lidí, kteří mě začali označovat jako CODA tlumočnicka. Jako dítě neslyšících rodičů jsem se samozřejmě potýkala s řadou podobných pocitů, které jsou interpretovány v rozhovorech v publikaci výše zmíněného autora Paula Prestona. Ale vzhledem k tomu, že v České republice doposud neexistovala žádná organizace sdružující slyšící děti neslyšících rodičů, nedovedla jsem si představit, co obnáší podobné setkání s dalšími slyšícími potomky neslyšících rodičů, a doposud jsem ani necítila potřebu záměrně vyhledávat ostatní CODA.

Postupem času jsem ovšem zjišťovala, že pokud se budu chtít nadále pohybovat ve světě neslyšících, ať už jako tlumočnick, učitel nebo pouze jako člověk, který má mezi neslyšícími řadu přátel, potřebuji si ujasnit svou pozici, své postavení.

SITUACE TÝKAJÍCÍ SE CODA ORGANIZACÍ V ZAHRANIČÍ

CODA je mezinárodní organizace, která byla založena v roce 1983 v Kalifornii v USA za účelem zvýšení povědomí o rodinách, ve kterých vyrůstají slyšící potomci neslyšících rodičů. Tento záměr je doprovázen zajišťováním vzdělávacích příležitostí pro tyto lidi a zajišťováním aktivit vedoucích k jejich individuálnímu růstu a uvědomování si sebe sama jako součástí slyšící/neslyšící společnosti. (<http://www.coda-international.org/resources.html>)

Členové této neziskové organizace se pravidelně scházejí při různých příležitostech. Jednou z nich je mezinárodní konference, která se koná vždy jedenkrát do roka. Zde se setkávají také členové ostatních národních CODA organiza-

cí z různých států světa. Největší počet členů má ovšem kmenová organizace CODA v USA.

První CODA konference se uskutečnila v roce 1986 v kalifornském Fremontu. Od tohoto roku se koná každoročně ve Spojených státech amerických. Výjimka nastala v roce 1999, kdy CODA konferenci organizovali členové z Austrálie, a vloni, v roce 2007, kdy se CODA konference konala v Evropě. Ve dnech 16. – 22. 7. 2007 se totiž v Madridu konal 15. Světový kongres Světové federace neslyšících a řada účastníků tohoto kongresu z řad CODA si pobyt ve Španělsku prodloužila, a tak celkem 120 osob z 16 států: Austrálie, Brazílie, České republiky, Holandska, Itálie, JAR, Kanady, Kosova, Německa, Norska, Nového Zélandu, Rakouska, Švédska, Turecka, Velké Británie a USA, se zúčastnilo mezinárodní CODA konference konané poprvé v Evropě, konkrétně v Barceloně, a to ve dnech 26. – 29. 7. 2007.

Dostupnost místa konání této konference, oproti předěšlým ročníkům, byl jeden z mnoha důvodů, proč jsem se rozhodla zúčastnit se tohoto mezinárodního setkání. V rámci čtyřdenního setkání se nabízely různé workshopy, do kterých se jednotliví CODA účastníci zapojili podle toho, co je zajímalo, příp. co sami prožívali. (např.: CODA a rozvod rodičů, CODA a výběr partnera, CODA a narození vlastního dítěte a vztah neslyšících prarodičů k němu, CODA a tlumočení rodičům v dětství, atd.)

Je pochopitelné, že každý z nás pochází z různého prostředí a velká rozdílnost přirozeně způsobuje, že ne každý CODA má potřebu sdílet své zkušenosti s ostatními, kteří pocházejí z podobného prostředí (jde např. o různost ve zvoleném způsobu komunikace v rodině, kdy ne všichni CODA se svými rodiči při komunikaci užívají znakový jazyk; může jít o rodiny, kde jsou všichni členové po generace neslyšící, pouze dítě se narodí slyšící; ...). Něco ale bez rozdílu bylo společné všem a zmiňuje se o tom již citovaný autor Paul Preston – v rámci setkání **všichni sdíleli historii kultury neslyšících včetně častého tlaku a stigmatizace ze strany slyšících, stejně tak společného pocitu z neúplného splnutí se světem neslyšících**. A právě možnost podobných setkání je jednou z příleži-

ností, jak podobným pocitům předcházet a najít pro ně vysvětlení.

Letošní CODA konference se opět konala v USA v Indianapolis a zúčastnilo se jí téměř 300 členů, především ze Spojených států amerických.

Pro úplnost by bylo vhodné objasnit ještě pojem KODA, který bývá často s pojmem CODA zaměňován. **KODA (Kids Of Deaf Adults)** je označení pro organizaci jedinců mladších 18 let, kteří mají neslyšící rodiče, kdežto její sesterská organizace CODA je sdružení určené pro slyšící potomky neslyšících rodičů, kteří hranice 18 let již dosáhli a dobrovolně se rozhodli stát se členy tohoto skupení (<http://www.mmkkoda.org/>).

Náplní činností KODA organizace je např. pořádání prázdninových a víkendových pobytů, pikniků a setkání slyšících dětí neslyšících rodičů, pro které je velmi důležité sdílet své osobní zkušenosti s ostatními dětmi, které pocházejí ze stejného prostředí. Péče je věnována rovněž jejich neslyšícím rodičům. Zde je cílem připravit rodiče na různé okamžiky, které mohou při výchově nastat. Sluchově postižení rodiče by si měli díky těmto aktivitám uvědomit, že jejich slyšící děti často čelí specifickým situacím, které vyplývají právě z jejich postavení, kdy jsou „jednou nohou ve světě slyšících a druhou nohou ve světě neslyšících“.

SITUACE TÝKAJÍCÍ SE CODA V ČR

Spolupráce s Karlem Redlichem, který má také neslyšící rodiče, a moje účast na CODA konferenci v Barceloně vyústila v organizaci prvního setkání CODA z ČR dne 3. 5. 2008 v Praze, kde se potkalo 14 účastníků. Cílem bylo seznámit přítomné s plánem Karla Redliche založit občanské sdružení slyšících potomků neslyšících rodičů v ČR. Naprostá většina přítomných myšlenku podpořila a postupně se ujasňovaly cíle a aktivity připravovaného sdružení.

Činnost občanského sdružení **CODA – slyšící potomci neslyšících rodičů, o. s.** (zkratka CODA, o. s.), jehož registrace na Ministerstvu vnitra České republiky byla úspěšně provedena ke dni 13. 6. 2008, vychází z následujících myšlenek mezinárodní organizace CODA, které byly formulovány Millie Brother dne 21. 8. 1987 (<http://www.coda-international.org/artisticcoda.html>):

CO JE A CO NENÍ CODA

- CODA je organizace založená na předpokladu, že slyšící potomci

neslyšících rodičů mají v této společnosti stejná práva a pracují na této myšlence a respektují ji...

- CODA nejsou „mluvící ústa“ neslyšících lidí, nevěříme tomu a neztotožňujeme se s tím, že by slyšící měli mít monopol nad sebewědomováním neslyšících...
- CODA je skupina, ve které se lidé setkávají, společně přemýšlejí a plánují další společné aktivity založené na sdíleném dědictví...
- CODA není skupina sebelitostivých stěžovatelů (reptalů), soustředěných na pomlouvání a očerňování kohokoliv z komunity slyšících či neslyšících...

CODA členové věkové kategorie 25 – 35 let na konferenci v Barceloně.

- CODA je možnost – volba, která před tím nikdy neexistovala...
- CODA není jediná odpověď pro všechny slyšící potomky neslyšících rodičů...
- CODA je organizace, která rozpoznává a poukazuje na jedinečnou hodnotu našeho společného zájmu a podporuje myšlenku být hrdý a pyšný na naše „bikulturní“ zkušenosti...
- CODA není organizace schvalující jednání lidí, kteří zneužívají svého zájmu a svých zkušeností z bikulturního prostředí k manipulativním účelům...
- CODA uznává a chápe triumf a bohatství, ale také soužení a trápení vyplývající ze zkušeností nás všech, kteří se pohybujeme mezi dvěma světy...
- CODA se nezabývá pouze negativní nebo pozitivní stránkou našich bikulturních zkušeností (nerespektuje černobílé vidění)...
- CODA rozpoznává a poukazuje na bohatou rozmanitost a různost uvnitř komunity neslyšících a z toho vyplývající individualitu každého CODA dítěte...

- CODA nezobecňuje naše zkušenosti do takové míry, abychom ztratili vlastní identitu...
- CODA je místo, kde se můžeme smát, plakat, vtipkovat, mluvit, křičet či rozumět si navzájem...
- CODA nepodniká nic z výše uvedených aktivit na účet našich rodičů či někoho z komunity neslyšících...
- CODA nejsem jenom JÁ, CODA jsme MY...

Na závěr si dovoluji charakterizovat hlavní aktivity nově vzniklého občanského sdružení **CODA o. s.** v České republice, na kterých se shodli účastníci výše zmíněného prvního setkání

CODA z ČR: ...organizovat a pořádat setkání dospělých slyšících potomků neslyšících rodičů za účelem vzájemného sdílení svých zkušeností a „objevování“ sebe samých; umožnit slyšícím dětem neslyšících rodičů, aby mohly poznat někoho, kdo je „stejný“ jako ony, kdo by jim sdělil, že jejich rodiče „jsou v pořádku“ a přiblížil jim i jejich jinakost; pořádat besedy s neslyšícími rodiči, kde by dospělí CODA na základě vlastní zkušenosti mohli přiblížit neslyšícím rodičům postavení jejich slyšících dětí v rodině; pořádat semináře a tematická setkání pro tlumočníky, příp. pořádat besedy se slyšícími rodiči neslyšících dětí, kde by CODA mohli slyšícím rodičům pomoci uvědomit si, že hluchota nebrání člověku vést plnohodnotný život; apod. (Redlich, 2008).

Použitá literatura a hypertextové odkazy:
PRESTON, P. *Mother Father Deaf: Living Between Sound and Silence*. Harvard University Press, 1996.

REDLICH, K.: I. setkání CODA. In *Unie – časopis České unie neslyšících*. 2008, č. 7-8, s. 19.

CODA International, Inc. <<http://www.coda-international.org/resources.html>>
Kids of Deaf Adults, Maryland Metro <<http://www.mmkkoda.org/>>
CODA International, Inc.; Artistic CODAs <<http://www.coda-international.org/artisticcoda.html>>

Zpracovala Radka Horáková

autorka článku působí na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a ve středisku Teiresiás, Středisku pro pomoc studentům se specifickými nároky při těžce univěritě
Foto: archiv autorky